

ДЕСЕТ НЕИСТИНИ ЗА ПЕНСИОННАТА СИСТЕМА

1. „Първият и вторият стълб са алтернативи един на друг и не се допълват”

Това твърдение не е вярно поради две причини.

В не толкова далечната 2000 г. пенсионната система в страната бе реформирана, като бе изградена от три стълба /първи стълб - държавното обществено осигуряване; втори стълб - допълнителното задължително пенсионно осигуряване, и трети стълб - допълнителното доброволно пенсионно осигуряване/. Тази реформа бе наложителна, имайки предвид наблюдаваната тенденция за влошаваща се демографска структура. Целта на промените бе създаване на възможност за увеличаване доходите на хората в пенсионна възраст чрез участие в държавни и частни пенсионни схеми. И като резултат - кумулативно - от трите стълба - да се достигне пенсия, която да е 70-80% от дохода, който човек е получавал през трудовия си живот.

- Вторият стълб, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, е допълнение към първия стълб и е изграден на капиталов принцип – т.е. размерът на допълнителната пенсия зависи от натрупаните средства по индивидуалната партида на лицето и постигнатата доходност от инвестиции на фонда. Вторият стълб включва участие в универсални и професионални пенсионни фондове, които се учредяват и управляват от лицензирани пенсионноосигурителни дружества.
- Първият и вторият стълб се базират на различни принципи и управляват различни рискове, свързани с дейността им. Докато основните рискове, свързани с първия стълб, са демографията, икономиката на държавата и политическата воля, то при втория стълб лицето има лични средства в индивидуална сметка и основният риск е инвестиционният. Този риск може да бъде управляван по-добре чрез мултифондовете и осигуряването на съответствие между инвестиционната стратегия и жизнения цикъл на осигурените лица.

2. „Две пенсии са по-малко от една”

Не е истина, че допълнителното задължително пенсионно осигуряване лишава от по-висока пенсия, която иначе би се получила, ако се разчита само на държавното обществено осигуряване. Днес никой не може да знае как ще се определя държавната пенсия към момента на пенсионирането му, нито как ще се изплаща. Ако сега бюджетът на фонд „Пенсии“ се финансира с около 50% средства от републиканския бюджет, при ясно очертаващите се негативни демографски тенденции в бъдеще този процент ще бъде много по-висок. Ако към 2010 г. всеки 100 работещи са издържали 77 пенсионери, то през 2060 г. това съотношение се очаква да достигне 100 към 94. По никакъв начин не е сигурно обаче, че бъдещите поколения ще са склонни да отделят по-голяма част от

дохода си за осигурителни и данъчни вноски с цел осигуряване на плащането на пенсии от Държавното обществено осигуряване.

В същото време, пенсията, формирана на капиталов принцип, зависи само от натрупванията към момента на пенсиониране (респективно от направените вноски и реализираната доходност). Тук се осигурява не само съответствие между личния принос на лицата към осигурителната система и пенсионните плащания от УПФ, но и по-голяма предвидимост, доколкото лицата могат да се информират текущо за натрупванията по индивидуалните си партии.

Така съвременният пенсионен модел съчетава разходопокривния и капиталовия принцип, т.е. принципа на солидарността и принципа на съответствието, за да постигне целите които има – запазване на стандарта на живот след пенсиониране, като се отчита личния принос на осигурените.

3. „Държавата гарантира пенсиите”

Вероятно държавата може да гарантира изплащането на пенсии, но не може да гарантира **техния размер и адекватност, така че да бъде осигурено запазване на стандарта на живот**. Единственият начин държавата да осигури запазване или повишаване на пенсиите от НОИ е да ги финансира чрез увеличаване на осигурителните вноски на децата ни и/ или по-големи трансфери от страна на бюджета. Налице са примери от съвременната история, че подобни „гаранции“, пък било то поети и от държавата, невинаги могат да се спазят. Съвсем пресен е случаят с Гърция, чието правителство трябваше да намали пенсиите и социалните придобивки, които уж бяха „гарантирани“ от държавата.

4. „Наследяването на средствата в УПФ е мит”

Това не е истина, защото **средствата от универсален пенсионен фонд се наследяват и това е регламентирано в чл. 170 от Кодекса за социално осигуряване:**

(1) При смърт на осигуреното лице на наследниците, преживелия съпруг, низходящите или възходящите, се изплащат еднократно или разсрочено натрупаните средства по индивидуалната му партида, като се спазват редът на наследяване и размерът на наследствените дялове, съгласно Закона за наследството.

(2) При смърт на пенсионер на универсален или професионален фонд на наследниците по ал. 1 се изплаща остатъкът от средствата по индивидуалната му партида.

(3) Когато осигуреното лице или пенсионерът няма наследници по ал. 1, натрупаните средства по индивидуалната партида в универсален фонд се прехвърлят в пенсионния резерв, а натрупаните средства по индивидуалната партида в професионален фонд се прехвърлят в държавния бюджет.

5. „Доходността на пенсионните фондове през последните 12 години е отрицателна“

Това не е истина, защото **номиналната доходност на УПФ на годишна база за периода от 01.04.2002 г. до 31.12.2013 г. (включващ критичната 2008 г.) е 5,56%**. Тази доходност е изчислена на база на официалните данни за годишната доходност на УПФ от интернет страницата на Комисията за финансов надзор за периода от 01.04.2002 г. до 31.12.2013 г. (поради липсата на официално публикувани данни за годишната доходност за 2014 г.).

Изминалият период съдържа най-тежката финансова и икономическа криза след Голямата депресия през 1929-1933 година (през 2008 г. активите на пенсионните фондове се обезцениха средно с 20,15%). Въпреки това за периода 01.04.2002 - 30.09.2014 г. постигнатата реална доходност (с приспаднати такси и инфлация за периода) в УПФ е 0,464% на годишна база. Това означава, че за този относително кратък период от около 12 години средствата на осигурените лица са нараснали с повече от нивото на инфлация, т.е. запазили са покупателната си способност.

Това е показателно, че негативното въздействие на сривовете на финансовите пазари и икономическите кризи се компенсира в годините, а осигуряването в УПФ е с дългосрочен инвестиционен хоризонт.

6. „Таксите са високи и ощетяват хората“

Допълнителното пенсионно осигуряване е вид финансова услуга и като такава има цена. Тя е ясно регламентирана и в договорите за пенсионно осигуряване няма „скрити“ условия, които пораждаат допълнителни разходи за потребителите.

Таксите, заплащани от клиентите, са **ограничени по вид и по размер от Кодекса за социално осигуряване**, като пенсионните дружества нямат право да събират други такси. Таксите, които събират дружествата, са:

- Такса управление – до 5% от всяка осигурителна вноска. Тъй като тази такса се удържа еднократно от всяка вноска, а не върху натрупаните средства, ефектът от нея се компенсира още в началото на осигуряването.
- Инвестиционна такса – до 1% годишно върху стойността на нетните активи на фонда;
- Такса при прехвърляне от един в друг универсален пенсионен фонд - 20 лева. Важно е да се отбележи, че тя не се удържа от индивидуалната партида на осигурените.

Посочените по-горе такси са единственият приход за пенсионните дружества, които нямат право да формират приходи от други източници.

Срещу цената, която плащат, клиентите получават:

- професионално управление на инвестиционни портфейли от специалисти (голяма част, от които са лицензирани от Комисията за финансов надзор инвестиционни консултанти и с диплома на сертифицирани финансови аналитици (CFA) - най-престижният световен стандарт в сферата на инвестиционния анализ и управление);
- информационни системи и системи за сигурност на информацията, електронни услуги (като онлайн достъп до осигурителната партида, достъп до електронно досие) и др.

Освен това всички разходи за управление на пенсионните фондове, включително таксите за банките-попечители, за трансферите и отчитането на активите, са за сметка на пенсионноосигурителното дружество.

Фактът, че за периода 2002 – 2014 г. пенсионните дружества осигуриха средногодишна доходност около 6% в УПФ и 5,28% в ППФ е показателен, че срещу платената цена клиентите са получили не само услуги, но и увеличение на средствата, независимо от негативния ефект на финансовата криза. Още повече, че в този период влиза и тежката за световната финансова система 2008 година.

Таксите в УПФ и ППФ се очаква плавно да започнат да намаляват. Такова намаление е предвидено в законопроект, разработен съвместно от КФН и пенсионните дружества, който обаче така и не стигна до законодателно одобрение.

7. „Фондовете не предоставят достатъчно информация на осигурените лица”

Твърдим, че това е най-голямата неистина за пенсионноосигурителните дружества. Трудно у нас може да бъде посочена по-прозрачна, регулирана и публично оповестена дейност от допълнителното пенсионно осигуряване.

Резултатите от инвестиционната дейност на пенсионните дружества се отчитат ежедневно чрез цената на дяловете. Тази стойност се публикува на електронните страници на пенсионните дружества и клиентите могат да се информират за това.

Всички дружества **всяка година изпращат извлечения на своите клиенти** от индивидуалните им осигурителни партии, които дават пълна информация за постъпилите осигурителни вноски, удържаните такси и реализираната доходност, като това е най-малкото, което се прави за тяхната информираност. **В интернет сайтовете на дружествата задължително са публикувани всички данни**, които имат отношение към тяхната дейност и резултати - годишни отчети, подробна структура на инвестициите на пенсионните фондове, всички формуляри и образци на документи, органи на управление, политика за възнагражденията, инвестиционни резултати – доходност, пълна история на измененията в стойността на дяловете на всеки фонд и още много друга информация.

Комисията за финансов надзор в своя сайт поддържа регистър на поднадзорните лица, в който публикува подробна информация, каквато много от останалите надзорни органи (например банковият надзор) дори не изискват, а още по-малко оповестяват. В този регистър могат да бъдат намерени всички финансови отчети на дружествата; всички санкции и глоби, които са им наложени; справки за действителните им собственици и т.н.

8. „Пенсионните фондове могат да фалират и осигурените лица да изгубят втората си пенсия”

Пенсионните фондове не могат да фалират, което се определя до голяма степен от тяхната юридическа обособеност. Пенсионните фондове са отделни юридически лица от пенсионните дружества. Активите на пенсионния фонд се състоят само от паричните вноски на осигурените в него, дохода, реализиран от управлението на вноските, намалени с таксите и удържките, които пенсионно осигурителното дружество събира. От друга страна задълженията на пенсионните фондове са само към осигурените лица. Това е съществена разлика между пенсионните фондове и други финансови институции, например банките. Така например имуществото на банките служи за удовлетворяване не само на техните вложители (депозанти), но и на останалите кредитори на банката – служители, наемодатели, доставчици на услуги, и т.н. За разлика от банката, пенсионният фонд няма такива задължения, тъй като всички разходи, свързани с управлението и дейността на пенсионните фондове – разходи за доставчици, за услуги, за заплати на служителите и други, са за сметка на пенсионните дружества.

Тъй като пенсионните дружества и фондовете са отделни юридически лица и пенсионните фондове не отговарят за задълженията на дружествата, пенсионните дружества могат да фалират, но не и управляваните от тях фондове. В случай на фалит на пенсионно дружество, активите на фонда няма да бъдат засегнати – просто ще бъде избрано друго пенсионно дружество, което да управлява тези активи.

Наред с това, активите на фонда са инвестирани в много и различни по вид инвестиционни инструменти, а портфолиото им е глобално. Теоретично, за да фалират пенсионните фондове, пазарната стойност на всички активи трябва да бъде равна на нула, което означава, че държавите и компаниите, които ги издават трябва да са спрели съществуването си или да са изпаднали във финансов колапс, което практически е невъзможно да се случи и е абсолютно теоретично.

9. „На хората се предоставя реален избор между УПФ и НОИ”

Представянето на направените промени като „демократичен избор между осигуряване в УПФ и НОИ” е некоректно по минимум три причини:

- **Би имало избор, ако осигуреното лице може да избира дали 100% от неговата партия да отива в УПФ и той да получава 100% от пенсионния си доход от капиталови схеми, или обратното – 100% от вноската му да отива в солидарния стълб и съответно 100% от пенсионния доход да се получава от НОИ.**
- **Навсякъде, където съществува осигуряване и в капиталови и в солидарни схеми, те са допълващи се, а не алтернативни една на друга.** Едновременното им съществуване обезпечава по-балансиран пенсионен модел, тъй като се осъществяват при условията на различни принципи и различни осигурителни цели. С други думи българските граждани не би следвало да бъдат поставяни в условия на избор между тях.
- **Би имало избор, ако едно лице има правото и свободата да избира между НОИ и частен фонд през целия период на осигуряване, а не еднократно.** В противен случай евентуален избор за осигуряване в НОИ се превръща в пожизнена обвързаност.

10. „Няма конкуренция между фондовете”

Твърдението е невярно, защото:

- Конкуренцията се стимулира от възможността **клиентите свободно да променят пенсионния си фонд всяка календарна година**. Това изисква от пенсионните дружества да предоставят допълнителни услуги с цел повишаване на лоялността и задържането на клиентите.
- Пенсионните дружества се съревновават по размера на доходността, която реализират от управлението на средствата (като се стремят към постигането на дългосрочни инвестиционни резултати, съобразени с разумно ниво на поетия риск); по структурата и качеството на инвестиционните портфейли, които управляват;
- Конкуренция има в качеството на обслужване чрез въвеждане на нови и подобряване на съществуващите канали за комуникация; в нивото на подготовка и обучение на своите представители;
- Поле за съревнование представляват още опита, традициите и историята на пенсионните дружества, следвани от бизнес и етичните принципи. Възможностите на отделните дружества да предлагат пълната гама от финансови продукти, обхващащи жизнения цикъл на клиентите, също имат значение за техния избор.